

Målnummer: Ö454-80 **Avdelning:**

Domsnummer: SÖ1696-81

Avgörandedatum: 1981-07-16

Rubrik: Till konkursförvaltare har konkursdomaren utsett en advokat vilken uppfyller de krav som anges i 44 § konkurslagen. Enbart den omständigheten att den utsedde inte upptagits på en av tillsynsmyndigheten efter samråd med vederbörande konkursdomare upprättad lista över lämpliga förvaltare har inte ansetts utgöra tillräcklig grund för att upphäva konkursdomarens beslut. - Den som före konkursbeslutet konsulterats av konkursgäldenären och därvid rått denne att med anledning av sitt obestånd ansöka om konkurs har inte ansetts på grund härav jävig som konkursförvaltare. Rätt att föra talan mot beslut av HovR att upphäva konkursdomarens beslut om val av förvaltare har ansetts tillkomma konkursgäldenären men inte den som av konkursdomaren utsetts till förvaltare. Talan å det allmännas vägnar har i HD förts av riksåklagaren. 20 § RP.

Lagrum:

- 44 § konkurslagen (1921:225)
- 20 § lag (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken

Rättsfall:

REFERAT

Den 6 febr 1980 hemställde Handelsbolaget Weekendresor, E.K. & U.B. hos konkursdomaren vid Kalmar TR att bolaget måtte försättas i konkurs. Till konkursförvaltare föreslogs advokaten B.S..

I yttrande samma dag föreslog kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt i egenskap av tillsynsmyndighet att advokaten S.A. skulle utses till konkursförvaltare.

I beslut samma dag försatte konkursdomaren (rådmannen Östlihn) bolaget i konkurs och förordnade jämlikt 185 § 1 st 1 att konkursen skulle handläggas som mindre konkurs. Till förvaltare jämlikt 185 a § konkurslagen förordnades B.S..

Kronofogdemyndigheten anförde besvär i Göta HovR och yrkade att HovR:n måtte undanröja konkursdomarens beslut att förordna B.S. till förvaltare samt i stället utse S.A. till förvaltare. Till stöd för sitt yrkande anförde kronofogdemyndigheten bl a: Enligt prop 1978/79:105 med förslag till ändringar i konkurslagen har föredraganden (s 157) framhållit att förvaltaruppdragen bör koncentreras till en ganska begränsad grupp av personer. I syfte att följa nämnda intentioner var bl a konkursdomarna vid TR:rna i Kalmar och i Oskarshamn samlade hos tillsynsmyndigheten för överläggningar. Samrådet ledde till en överenskommelse om vilka som skulle anlitas som förvaltare i konkurser. Som en bekräftelse på överenskommelsen upprättades en lista över dessa. B.S. förekommer ej på listan, vilket däremot S.A. gör. - B.S. hade föreslagits till förvaltare på inrådan av advokaten G.E.. Denne har varit rådgivare åt gäldenären i vart fall vid konkursansökningens ingivande. Bindningar mellan gäldenären och G.E. kan inte uteslutas. Det får därför anses olämpligt att B.S., som är delägare i samma advokatfirma som G.E., förordnas till förvaltare. - Tillsynsmyndigheten anser att S.A. är lämpligare som förvaltare än B.S..

Den av kronofogdemyndigheten åsyftade listan har upptagits i ett brev från myndigheten till konkursdomarna i Kalmar d 27 dec 1979, vari inledningsvis anförs: "Konkursdomaren skall anses ha samrått med tillsynsmyndigheten, då förordnande som förvaltare ifrågakommer beträffande nedanstående begränsade krets av advokater." Listan upptar under rubriken "ordinära och mindre konkurser" namn på tre advokater, av vilka en satts inom parentes med anteckningen att han avser att minska på sina uppdrag, samt under rubriken "mindre konkurser" namn på tre andra advokater och, såsom reserver, ytterligare tre.

Konkursdomaren anförde i yttrande till HovR:n bl a följande: Den av tillsynsmyndigheten åberopade listan har inte annan innebörd än att konkursdomaren skall anses ha samrått med tillsynsmyndigheten, då förordnande som förvaltare ifrågakommer beträffande i listan upptagna jurister. Vid överläggningarna hos tillsynsmyndigheten förbehöll jag mig uttryckligen rätten att efter omständigheterna i varje särskilt fall pröva och avgöra frågan om lämplig förvaltare. B.S. har utan anmärkning fullgjort uppdrag som förvaltare i konkurser vid Kalmar TR. I Kalmar har ungefär hälften av advokaterna i någon större utsträckning sysslat med konkurser. B.S. är en av de advokater i Kalmar som koncentrerat sin verksamhet på just konkurser. Advokatfirman där B.S. arbetar var en av de tre advokatbyråer som bedömdes ha den erforderliga kontorsorganisationen för att handha även ordinära konkurser. Samtidigt gjorde sig även sådana synpunkter gällande som att önskvärd nyrekrytering kunde ske i fråga om konkursförvaltare, att redan förvärvad erfarenhet som konkursförvaltare kunde vidmakthållas samt att en för ändamålet uppbyggd kontorsorganisation kunde utnyttjas. Jag medger gärna att S.A. är bra som konkursförvaltare. I ärendet hade jag emellertid redan förslag på en bra förvaltare i B.S.. Då det avgörande för mig som konkursdomare var att få en bra förvaltare, hade jag inte anledning att frånga förslaget.

Konkursdomaren bifogade ett yttrande från G.E., vari denne anförde bl a följande: På inrådan av SE-Banken, Kalmar, uppsökte mig K. och B., ställföreträdare för handelsbolaget Weekendresor, för konsultation angående ackord eller konkurs i en uppkommen obeståndssituation. Konsultationen resulterade i en rekommendation att handelsbolaget efter egen ansökan härom borde försättas i konkurs. Jag tillfrågades om jag var villig att åta mig uppdraget som förvaltare och förklarade då att min arbetssituation f n icke tillät mig att åta mig uppdraget. Jag rekommenderade därför kollegan B.S.. - Jag har icke lämnat något som helst biträde i samband med bolagsbildning eller eljest. Det enda biträde som förekommit är en sedvanlig konsultation, vilken enligt stadgad praxis icke medför jäv som förvaltare.

B.S. redogjorde i yttrande till HovR:n för sin tidigare verksamhet som konkursförvaltare och för advokatbyråns organisation. Han uppgav att han handlagt ca 24 konkurser, i huvudsak s k tillgångskonkurser, och ansåg sig ha stor erfarenhet av konkursförvaltning samt att advokatbyråns verksamhet var inriktad på affärsjuridik och konkurser av stor omfattning. Vidare anförde han: Fr o m d 1 jan 1980 gäller nya regler om konkursförvaltning. Förarbetena till den nya lagen uttalar att konkursdomarna vid valet av förvaltare skall utse person med erfarenhet av konkursförvaltning och person som har en väl fungerande kontorsorganisation. Såvitt jag har mig bekant har samråd förekommit mellan kronofogdemyndigheten i Kalmar och konkursdomarna i området. Efter detta samråd har tydligen kronofogdemyndigheten d 27 dec 1979 tillskrivit konkursdomarna och omtalat vilka förvaltare som kan utses utan särskilt samråd med tillsynsmyndigheten. I skrivelsen finns personer upptagna som aldrig tidigare handlagt en konkurs eller som i mycket ringa omfattning handlagt s k tillgångskonkurser. Jag anser att kronofogdemyndigheten ej tagit hänsyn till lagstiftarens intentioner att till förvaltare skall utses person med erfarenhet av konkurser och med tillräcklig kontorsorganisation.

HovR:n (hovrättslagmannen Larsson och hovrättsassessorn Hultström) anförde i beslut d 14 mars 1980:

Skäl. Bestämmelsen om konkursförvaltare i 44 § konkurslagen i dess lydelse efter d 1 jan 1980 gäller enligt 185 a § samma lag även i fråga om mindre konkurs. Enligt denna bestämmelse skall konkursförvaltare ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget.

I prop 1978/79:105, som låg till grund för den nya lydelsen av ifrågavarande bestämmelse, anfördes bl a i fråga om förvaltares kvalifikationer i ordinär konkurs att konkursförvaltare som regel bör väljas bland personer som i sin verksamhet är särskilt inriktade på affärsjuridiska frågor. I allmänhet måste också ställas kravet att konkursförvaltare förfogar över en väl utvecklad kontorsorganisation med resurser för bokföring och redovisning. Av en konkursförvaltare måste också krävas att han har sådana insikter i straffrättsliga frågor att han på ett tillfredsställande sätt kan lösa uppgiften att undersöka om gäldenären kan misstänkas för brott. Vidare måste han vara väl förtrogen med arbetsrättsliga och arbetsmarknadspolitiska frågor. I fortsättningen anför föredragande departementschefen följande: De kompetenskrav som sålunda bör gälla medför enligt min mening att allmänpraktiserande jurister i princip inte bör förordnas till förvaltare i ordinär konkurs. Förvaltaruppdragen bör i stället koncentreras till en ganska begränsad grupp av personer - företrädesvis advokater - som specialiserat sig på konkursförvaltning men även andra, t ex ledande tjänstemän hos Sveriges Ackordscentral. Jag är medveten om att detta kan medföra att lämplig förvaltare inte alltid finns tillgänglig på den ort där konkursen handläggs. De något ökade kostnaderna för resor m m som ett anlitande av en specialist i dessa fall medför väger emellertid lätt i jämförelse med de vinster som en effektivare handläggning ger.

När det gäller förvaltare i mindre konkurser tog konkurslagskommittén i sitt betänkande Konkursförvaltning (SOU 1977:29) upp frågan om kraven på förvaltarens kvalifikationer kan ställas lägre i mindre konkurser. Enligt kommitténs mening borde även de som ej specialiserat sig på konkursförvaltning i viss omfattning kunna anlitas som förvaltare i mindre konkurser. Detta borde i princip gälla endast beträffande sådana konkurser där tillgångarna inte kan antas räcka till betalning av konkurskostnaderna. Allmänpraktiserande jurist på orten bör i sådana konkurser kunna utnyttjas, när det skulle vara förenat med oproportionerligt stora kostnader för resor att anlita en specialist från annan ort.

Föredragande departementschefen anförde härom i propositionen (s 226) följande: För min del vill jag framhålla att komplicerade affärsrättsliga och juridiska bedömningar kan bli aktuella även i mindre konkurser. Jag vill här särskilt peka på återvinnings- och brottsfrågorna. Att specialister anlitas i de mindre fallen är befogat även från en annan synpunkt. De konkurser som skall handläggas som ordinär konkurs kommer att utgöra en relativt sett liten del av alla konkurser. För att en kår av kvalificerade förvaltare skall kunna upprätthållas är det nödvändigt att specialister får anlitas även för förvaltningsuppdrag i de mindre konkurserna. Emellertid kan jag godta att personer, som ej är specialister på konkursförvaltning, får utnyttjas under de förutsättningar kommittén har angivit. Enligt min bedömning torde man med hänsyn till den nuvarande i vissa delar av landet otillräckliga tillgången på specialiserade konkursförvaltare få räkna med att allmänpraktiserande jurister övergångsvis måste anlitas i ganska stor omfattning för förvaltaruppdragen i mindre konkurser.

Som framgår av de nu återgivna motivuttalandena har det vid reformen av konkurslagen varit ett starkt önskemål att koncentrera uppdragen som förvaltare i både ordinära och mindre konkurser till en begränsad grupp av personer som specialiserat sig på konkursförvaltning. Till en början måste man räkna med att tillgången på sådana specialister är otillräcklig. På längre sikt bör

dock en kår av konkursspecialister kunna tillskapas. En sådan utveckling torde dock förutsätta att förvaltaruppdragen redan från början begränsas till en mindre krets lämpliga personer. För att åstadkomma en sådan begränsning kan det vara nödvändigt att konkursdomarna och tillsynsmyndigheten inom en viss region samråder om vilka personer som bör kunna anförtros förvaltaruppdragen. Om ambitionen att skapa en kår av specialiserade konkursförvaltare skall uppnås bör förvaltaruppdrag i princip inte lämnas till personer utanför den begränsade krets som angetts vid sådant samråd. Undantag från denna princip bör kunna ske endast i de av föredragande departementschefen angivna särskilda fall då allmänpraktiserande jurister kan komma i fråga som förvaltare i mindre konkurser. Det sagda innebär självfallet inte att konkursdomaren är bunden av vad som förekommit vid sådant samråd. Om konkursdomaren vid sin prövning finner att en därvid utsedd person är olämplig, t ex med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet, skall han givetvis inte utse denne till förvaltare.

Såväl B.S. som S.A. uppfyller de krav som uppställts i 185 a § konkurslagen. S.A. ingår i den vid samråd mellan tillsynsmyndigheten och konkursdomarna bestämda kretsen av konkursförvaltare. Med hänsyn till den betydelse som enligt det förut anförda bör tillmätas en på detta sätt bestämd begränsning av antalet konkursförvaltare bör S.A. utses till förvaltare i konkursen.

Beslut. Med ändring av konkursdomarens beslut entledigar HovR:n B.S. som förvaltare och förordnar S.A. därtill.

Hovrättsråden Löwendahl, referent, och Sjögren var av skiljaktig mening och anförde:

Hovrättsrådet Löwendahl: Varken i lagen eller dess förarbeten finns något stöd för att konkursdomaren skulle vara hänvisad till att utse en förvaltare ur en på förhand bestämd personkrets. Av utredningen framgår att B.S. väl fyller de kvalifikationer, som enligt 44 § konkurslagen ställs på en förvaltare. Konkursdomarens beslut skall därför fastställas.

Hovrättsrådet Sjögren: Som framgår av de återgivna motivuttalandena har det vid reformen av konkurslagen varit ett önskemål att koncentrera uppdragen som förvaltare i både ordinära och mindre konkurser till en begränsad grupp av personer som specialiserat sig på konkursförvaltning. Hur denna krets skall bestämmas anges ej i förarbetena. Ej heller ger lagtexten något stöd hur begränsningen skall åstadkommas. Till en början torde vara klart att HovR:n ej är bunden av resultatet av sådana samråd som förekommit och vars syfte, som i förevarande fall, är föremål för olika uppfattningar. Det bör i stället åligga HovR:n att med hänsyn till de kvalifikations- och behörighetskrav som lagen uppställer och som närmare utvecklas i dess förarbeten pröva huruvida den som förordnas till förvaltare uppfyller dessa krav. Detta torde vara särskilt viktigt vid inledningsskedet av tillskapandet av en kår av specialiserade konkursförvaltare.

Utredningen visar att den advokatbyrå, i vilken B.S. är delägare, under ett flertal år varit den utan jämförelse mest anlitade byrån i fråga om handhavande av konkurser, inte endast vid Kalmar TR utan även vid angränsande TR:r. Byrån har också en sådan väl utvecklad kontorsorganisation, som enligt motivuttalandena erfordras för förordnande av advokat vid byrån till förvaltare. Advokaterna vid byrån är vidare särskilt inriktade på affärsjuridiska frågor. B.S. har i minst samma utsträckning som övriga advokater vid byrån varit anlitad som konkursförvaltare. Han har även erfarenhet av konkurser, där gäldenären drivit rörelse. Någon erinran mot dennes sätt att handha konkurser har inte framkommit och har av kronofogdemyndigheten i målet ej ens gjorts gällande.

Enligt den nya konkurslagstiftningen har borgenärerna ej som tidigare ett bestämmande inflytande över förvaltarvalet. Dock bör förvaltaren åtnjuta borgenärernas förtroende. I denna del kan anmärkas att en av de största borgenärerna i konkursen, Skandinaviska Enskilda banken i Kalmar, biträtt

utseendet av B.S. till förvaltare.

Sammanfattningsvis finner jag att B.S. väl uppfyller de krav på särskild insikt och erfarenhet som lagen ställer på konkursförvaltare samt att han även i övrigt är lämplig att erhålla sådant uppdrag. Ett förordnande av B.S. torde därför överensstämma med den nya lagstiftningens syfte att erhålla en kvalificerad grupp av jurister specialiserade på konkursförvaltning. Konkursdomarens beslut skall därför fastställas.

B.S., konkursgäldenären och kommanditbolaget JBH TidTryck i Kalmar anförde besvär och yrkade att HD med ändring av HovR:ns beslut fastställde konkursdomarens beslut, varigenom B.S. förordnats till förvaltare i konkursen.

HD inhämtade förklaring i målet från riksåklagaren. Denne bestred bifall till besvären.

Riksskatteverket och Sveriges advokatsamfund avgav yttranden i målet.

Riksskatteverket anförde i sitt yttrande, efter att ha erinrat om departementschefens uttalanden om att förvaltaruppdragen borde koncentreras till en begränsad grupp av specialister: Lagstiftaren har emellertid inte närmare angett hur konkursdomarna skall gå till väga för att uppnå denna koncentration av uppdragen till specialister.

I en i tidskriften Domstolsverket informerar 1979/10 införd artikel anvisades som ett lämpligt tillvägagångssätt att konkursdomarna redan före d 1 jan 1980 skulle överväga vilka personer som fortsättningsvis kunde komma i fråga för förvaltaruppdrag. Konkursdomarna rekommenderades i frågan ta kontakt med bl a personer som innehaft förvaltaruppdrag, lokalavdelning av advokatsamfundet och tillsynsmyndigheten.

Också verket rekommenderade de kronofogdemyndigheter som utsetts till tillsynsmyndigheter att ta kontakter av motsvarande slag.

De generella bedömningar av presumtiva konkursförvaltare som resp konkursdomare gjort, vanligtvis i eller efter samråd med tillsynsmyndigheter och advokater på platsen, har resulterat i förteckningar eller listor över personer bland vilka förvaltaruppdragen i första hand bör fördelas.

Antalet personer som upptas på lista påverkas förutom av kvalifikationskraven emellertid också av antalet konkurser som beräknas inträffa. Departementschefen har i den delen uttalat att "huruvida en eller flera advokatbyråer anlitas lär bero på mängden av uppdrag" (prop 1978/79:105 s 157).

För att vissa personer skall kunna specialisera sig på det sätt som förutsatts av lagstiftaren är det således nödvändigt att uppdragen inte sprids alltför mycket. Denna strävan att koncentrera uppdragen kan t o m medföra att "konkursadvokater", som i och för sig uppfyller kvalifikationskraven, inte alltid får plats på listan. Detta torde dock sällan bli fallet.

Listorna är formellt sett inte annat än mer eller mindre interna underhandsöverväganden av generell natur om förvaltarkretsen. De utgör därför i sig inte något hinder för att en för uppdraget kvalificerad person som inte finns på listan utses till förvaltare. Uppenbarligen måste detta ske t ex när de på listan upptagna personerna på grund av jäv, semester eller annat skäl inte kan eller bör ifrågakomma som förvaltare. Med undantag för sådana och liknande fall ligger det emellertid i sakens natur att konkursdomaren annars, när särskilda skäl i det enskilda fallet inte kräver annat, regelmässigt bör utse förvaltare bland de personer som upptagits på listan. I annat fall torde enligt verkets mening lagstiftarens intentioner att effektivisera konkursförvaltningen genom att bl a koncentrera uppdragen till ett begränsat antal, på förvaltning specialiserade personer, inte kunna åstadkommas.

Det bör dessutom anmärkas att listorna självfallet bör omprövas när anledning därtill uppkommer. Skulle t ex antalet förvaltare på listan senare visa sig vara för litet är det lämpligt att listan, efter nytt samråd, kompletteras med ytterligare namn.

Beträffande frågan om utseende av förvaltare i handelsbolagets konkurs utgick verket från att både B.S. och S.A. uppfyllde de kvalifikationskrav som borde ställas på förvaltaren och hade tillgång till erforderlig kontorsorganisation. Vidare noterades att B.S. hade föreslagits till förvaltare av konkursgäldenären och att konkursdomaren inte hade haft någon borgenärsuppfattning att utgå från när förvaltare skulle utses. Handelsbolagets förslag hade visserligen biträtts av Skandinaviska Enskilda Banken, men enligt vad som senare framkommit hade bankens fordran blivit betald redan före konkursen.

Det förhållandet att B.S. inte fanns med på den upprättade listan utgjorde enligt verket en omständighet som särskilt borde ha beaktats av konkursdomaren. Vidare anförde verket: Enligt 185 a § konkurslagen skall konkursdomare höra tillsynsmyndigheten innan förvaltare utses i mindre konkurs. Motsvarande gäller när interimsförvaltare och slutlig förvaltare skall utses i ordinär konkurs (45 och 46 §§ konkurslagen). Uppenbarligen har lagstiftaren ansett att stor vikt bör läggas vid tillsynsmyndighetens mening i förvaltarfrågan. Borgenärer - med undantag för staten - har oftast fordringar att bevaka i en eller i vart fall ett begränsat antal konkurser medan tillsynsmyndigheten har överblick över samtliga konkurser i distriktet och oftast en nära kontakt med konkursförvaltare. Myndigheten bör därför ha fått större erfarenhet att bedöma olika förvaltares lämplighet för ett förvaltaruppdrag. Myndighetens mening bör därför som regel väga tyngre än t ex en enskild borgenärs uppfattning.

Av utredningen i målet framgår att annan advokat på den byrå där B.S. arbetar och är delägare (advokat G.E.) före konkursen biträtt konkursgäldenären som rådgivare. Denne advokat torde på grund av sitt tidigare uppdrag inte ha kunnat komma i fråga som förvaltare i handels bolagets konkurs (prop 1978/79:105 s 158 f). Enligt verkets mening bör det emellertid, om möjligt, undvikas att till förvaltare överhuvudtaget utses någon vars opartiskhet i förvaltningen kan befaras komma under diskussion t ex genom hans anknytning till konkursgäldenärens tidigare rådgivare. Också av denna anledning anser verket att S.A. framför B.S. skall vara förvaltare.

Enligt verkets mening har i förevarande fall inte förekommit något som gett anledning till att gå utanför den överenskomna kretsen. Verket anser därför att S.A. bör vara förvaltare i handels bolagets konkurs.

Utöver vad som ovan sagts anser verket att det i vart fall inte föreligger tillräckliga skäl att nu upphäva förordnandet för S.A. och sätta B.S. i hans ställe med den omgång och kostnadsökning som alltid är förbunden med byte av förvaltare.

Advokatsamfundet hänvisade i sitt yttrande till vad samfundet hade anfört i yttrande till justitiekanslern i ett av denne d 12 sept 1980 avgjort ärende med anledning av klagomål mot konkursdomarna vid Göteborgs m fl TR:r angående utseende av förvaltare i konkurs. Samfundet anförde vidare: I samband med tillkomsten av den nya lagstiftningen om förvaltning i konkurs har det på många håll förekommit att tillsynsmyndigheterna förtecknat vissa advokater som ansetts lämpliga för uppdrag som konkursförvaltare. Enligt vad samfundet erfarit har man därvid på vissa orter uteslutit advokater som haft omfattande erfarenhet av konkursförvaltning och för sådan verksamhet lämplig kontorsorganisation. I några fall har i stället medtagits jurister med ingen eller jämförelsevis ringa erfarenhet av konkursförvaltning. Samfundet vill uttala sin bestämda reaktion mot ett sådant förfarande, som inte kan stå i överensstämmelse med lagstiftarens syfte att åstadkomma förutsättningar för en effektiv konkursförvaltning. Tvärtom måste det anses angeläget att erfarna

konkursförvaltare även fortsättningsvis utnyttjas för förvaltaruppdrag.

Samfundet anförde som sin mening att B.S. borde förordnas till förvaltare i handels bolagets konkurs, oavsett att han inte tillhörde de advokater, vilka av kronofogdemyndigheten antecknats som lämpliga för förvaltaruppdrag.

Samfundets yttrande till justitiekanslern innehöll bl a följande: Samfundet anser att det med fog kan ifrågasättas om det är förenligt med lagstiftarens önskemål om en snabb och rationell avveckling av konkurserna att snävt begränsa antalet personer, som skall erhålla förvaltaruppdrag. Tämigen få advokater torde nu vara så specialiserade på konkursförvaltning, att de i stort sett enbart sysslar med denna speciella typ av arbete. Många advokater som huvudsakligen ägnar sig åt affärsjuridik har också i relativt stor omfattning skaffat sig erfarenhet av konkursförvaltning. Enligt samfundets mening kan de kunskaper dessa advokater inhämtat från andra rättsområden vara väl ägnade att göra dem lämpliga som konkursförvaltare i alla typer av konkurser.

Av betydelse för en effektiv konkursförvaltning måste också vara att den specialkunskap som vissa advokater kan besitta inom särskilda verksamhetsområden med specifika problem, såsom exempelvis åkerier, lantbruksföretag m fl, utnyttjas. Även affärserfarenhet och förmåga att genom fortsatt rörelsedrift under konkursförvaltningen skapa möjlighet för tryggande av de anställdas sysselsättning bör tillmätas stor betydelse vid utseendet av konkursförvaltare.

Det ligger enligt samfundets mening i det allmännas intresse att förutsättningarna för konkurrens mellan advokater upprätthålls för att därigenom en yrkesskicklig advokatkår skall kunna bibehållas och befordras. En alltför långt gående koncentration av förvaltarskapen motverkar detta syfte. En sådan koncentration leder också till, att de advokater som nödgas nästan uteslutande ägna sig åt konkursförvaltning betages möjligheterna att hålla den fortlöpande kontakt med de övriga rättsområden som de enligt förarbetena bör vara väl insatta i för att vara lämpliga som konkursförvaltare.

Om endast ett starkt begränsat antal advokatbyråer sysslar med konkursförvaltning försvåras också nyrekryteringen av förvaltare väsentligt. De biträdande jurister som börjar sin verksamhet på sådana advokatbyråer givs knappast tillfälle att skaffa sig erforderliga erfarenheter av vare sig den allmänna affärsjuridiken, den vanliga arbetsrätten eller den brottmålsjuridik som erfordras för att de skall bli lämpliga konkursförvaltare.

En stark koncentration av konkursförvaltarskapen är också ägnad att skapa andra betydande olägenheter. Om inom en domsaga endast några få advokater anförtros förvaltaruppdrag kan vid förfall för dessa - på grund av hög arbetsbelastning, semester, sjukdom eller annan orsak - uppstå stora problem då ersättare måste anlitas. Har övriga advokater inom TR:ns område, vilka tidigare anlitas som konkursförvaltare, nödgats upphöra med denna verksamhet, kan lätt inträffa att svårigheterna att finna kvalificerad konkursförvaltare blir betydande.

Att särskilt beakta vid utseendet av konkursförvaltare är de frågor om jäv, som genom den nya lagstiftningen fått ökad betydelse. Jävsproblemen är ytterligare ett skäl mot att valet av förvaltare inskränks till en mycket begränsad krets av advokater.

Ett beaktande av de synpunkter samfundet ovan givit uttryck åt medför att den krets av advokater som framdeles anförtros förvaltaruppdrag inte får göras alltför begränsad. Det är därför enligt samfundets mening angeläget, att även andra advokater eller advokatbyråer än de helt specialiserade, särskilt de som tidigare i ej obetydlig utsträckning ägnat sig åt konkursförvaltning, bereds möjlighet att erhålla förvaltaruppdrag i såväl ordinära som mindre konkurser för att kunna upprätthålla och vidareutveckla skickligheten som konkursförvaltare.

Justitiekanslerns beslut innehåller bl a följande uttalanden: Den centrala anmärkningen i klagomålen gäller det förhållandet att uppdragen att vara förvaltare koncentrerats till ett fåtal personer. Här om vill jag säga följande.

De nya kvalifikationskraven medför en inskränkning av den krets av personer från vilken förvaltare i konkurs, särskilt ordinär konkurs, i fortsättningen kan hämtas. Men frågan är om någon ytterligare koncentration av personkretsen bör eftersträvas. I ärendet har framkommit att vissa konkursdomare anser att förvaltarekretsen bör hållas så liten som det över huvud taget är möjligt med hänsyn till förvaltaruppdragets frekvens. Till stöd härför åberopas vissa uttalanden i propositionen av departementschefen.

Jag delar inte uppfattningen att förvaltarekretsen bör inskränkas utöver vad som följer av lagens bestämmelse om förvaltares kvalifikationer. Jag kan inte finna att departementschefens ifrågavarande uttalanden innefattar ett förordande av att förvaltarekretsen hålls så snäv att vissa av dem som är kvalificerade för förvaltaruppdrag utesluts. Enligt min mening kan heller inga bärande sakskaäl anföras för en så långtgående koncentration. Fastmera kan, som framgår bl a av advokatsamfundets yttrande hit, ett flertal skäl anföras emot en ordning som innebär att ett mycket begränsat antal personer anlitas som förvaltare.

Riksåklagaren anförde i förklaring över besvären, att den särskilda förteckning över förvaltare som upprättats efter överläggningar mellan konkursdomarna och tillsynsmyndigheten inte var bindande för konkursdomaren, att förarbetena inte gav stöd för att förvaltarekretsen skulle hållas så snäv att vissa av dem som uppfyller kraven för uppdraget som förvaltare generellt skall kunna uteslutas samt att det av utredningen framgick att B.S. i och för sig uppfyllde de krav som enligt 44 § konkurslagen kan ställas på en förvaltare.

Riksåklagaren erinrade vidare om vad riksskatteverket anført om betydelsen av att en annan advokat på den byrå där B.S. var delägare hade biträtt konkursgäldenären som rådgivare före konkursen och fortsatte: Riksskatteverkets synpunkter härvidlag, som enligt min mening förtjänar att beaktas, samt det förhållandet att avsevärd tid förflutit sedan S.A. förordnades som förvaltare föranleder mig att, oaktat skäl saknas att i och för sig ifrågasätta B.S:s lämplighet som konkursförvaltare, i målet inta den ståndpunkten att tillräckliga skäl saknas att nu upphäva förordnandet för S.A. att vara förvaltare i konkursen.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredragandeni RevSkr Tancred, hemställde i betänkande om följande beslut: Skäl. B.S. äger för egen del ej föra talan mot HovR:ns beslut (se NJA 1921 s 108). Hans besvär skall därför avvisas.

Den grundläggande bestämmelsen om förvaltares kvalifikationer i ordinär konkurs fanns tidigare i 42 § konkurslagen (KL). Enligt paragrafens 1 st gällde att den eller de åt vilka förvaltningen anförtroddes skulle äga sådan insikt och erfarenhet som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordrades för förvaltningens behöriga handhavande. I paragrafens 2 st uppräknades vissa omständigheter som var diskvalificerande. Efter de ändringar som trädde i kraft d 1 jan 1980 motsvaras denna bestämmelse av 44 § KL. Där stadgas att konkursförvaltare skall ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget. Enligt 185 a § gäller 44 § också vid utseende av förvaltare i mindre konkurs. Av 45 och 46 §§ framgår att det numera är konkursdomaren som efter hörande av tillsynsmyndigheten och - då fråga är om slutlig förvaltare - närvarande borgenärer utser förvaltare att handha förvaltningen av konkursboet. En jämförelse mellan 42 § KL i dess lydelse före d 1 jan 1980 och 44 § KL i dess gällande lydelse ger vid handen att kravet på förvaltarens kvalifikationer skärpts. Under förarbetena avhandlades de nya kvalifikationskraven ganska utförligt. Föredragande departementschefens

uttalanden i ämnet återfinns i prop 1978/79:105 s 156 ff och 226. Uttalandena har redovisats i HovR:ns beslut.

Att B.S. i och för sig uppfyller de krav som enligt de nya bestämmelserna i konkurslagen skall ställas på den som skall förordnas till konkursförvaltare har inte ifrågasatts.

Frågan är vilken betydelse den omständigheten skall tillmätas, att B.S. inte upptagits på den lista som upprättats efter samråd mellan konkursdomaren och tillsynsmyndigheten.

Konkursdomaren har en exklusiv beslutanderätt såvitt avser utseende av konkursförvaltare som han inte kan avhända sig. Han kan således inte bli bunden av en sådan lista.

Genom den ifrågavarande listan begränsas den krets inom vilken förvaltare skall utses utöver vad som är föranlett av lagens kompetenskrav. Detta får till följd att vissa av dem som i och för sig uppfyller kompetenskraven inte kommer i fråga för förvaltaruppdrag. En så långtgående koncentration av förvaltaruppdragen saknar stöd i motivuttalandena och torde heller inte ha varit åsyftad av lagstiftaren. Det saknas enligt HD vidare skäl för en inskränkning av förvaltarkretsen till ett fåtal personer. Såsom advokatsamfundet framhållit kan fastmera flera skäl anföras mot en sådan ordning.

Av G.E:s uppgifter framgår, att han konsulterats av handelsbolaget i samband med att bolaget kommit på obestånd och att konsultationen avsett enbart frågan om vilka åtgärder som skulle vidtas med anledning av obeståndet. B.S. kan inte på grund därav anses jävig såsom konkursförvaltare (jfr prop 1978/79:105 s 158 och 159).

Relativt lång tid har förflutit efter HovR:ns beslut. Detta förhållande kan i och för sig tala för att det är lämpligast av praktiska skäl och av kostnadshänsyn att S.A. får kvarstå som förvaltare. Av utredningen framgår, att B.S. innan han entledigats upprättat bouppteckning och avgivit redogörelse jämlikt 185 b § 2 st KL. Det framgår vidare, att konkursdomaren efter HovR:ns beslut förordnat, att vidare åtgärder från konkursdomarens sida såsom edgång m m skall anstå tills frågan om konkursförvaltare slutgiltigt prövats. Klagandena har därtill anfört, att S.A. d 24 mars 1981 uppgivit, att han ej vidtagit några egentliga förvaltningsåtgärder efter HovR:ns beslut. Med hänsyn härtill kan några skäl mot att nu låta B.S. åter bli förvaltare i konkursen inte anses föreligga.

På grund av det anförda finner HD, att något skäl att frångå konkursdomarens val av B.S. till förvaltare i handelsbolagets konkurs inte föreligger. Besvären skall därför bifallas.

Slut. Av B.S. anförda besvär avvisas.

Med upphävande av HovR:ns beslut fastställer HD konkursdomarens beslut.

HD (JustR:n Hult, Fredlund, Nordenson, Knutsson, referent, och Heuman) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. Talan mot HovR:ns beslut har förts dels av B.S., dels av konkursgäldenären och av kommanditbolaget i egenskap av borgenär i konkursen. B.S. är emellertid inte behörig att för egen del föra talan mot att HovR:n upphävt konkursdomarens beslut att förordna honom till förvaltare (jfr NJA 1921 s 108). Hans besvärstalan skall därför avvisas. Däremot tillkommer talerätt i förvaltarfrågan såväl konkursgäldenären som kommanditbolaget.

Genom de ändringar i konkurslagen som trädde i kraft d 1 jan 1980 har bl a införts nya regler om konkursförvaltare. Förvaltare skall numera utses i alla konkurser, inte bara i de större. Medan det tidigare i första hand ankom på borgenärerna att välja förvaltare skall denne i fortsättningen alltid utses av

konkursdomaren. Vidare har kraven på förvaltarens kvalifikationer skärpts. 144 § konkurslagen, som enligt 185 a § 1 st gäller också för mindre konkurser, föreskrivs att konkursförvaltare skall ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget. Innebörden av denna bestämmelse belyses närmare av de förarbetsuttalanden som återges i HovR:ns beslut. Avsikten är att förvaltaruppdragen i fortsättningen skall koncentreras till en ganska begränsad krets av specialister - företrädesvis advokater- och att allmänpraktiserandejurister skall komma i fråga som förvaltare endast i mindre konkurser under speciella förutsättningar.

I lagmotiven betonar departementschefen att det inte är något krav på att samtliga förvaltaruppdrag inom en viss region skall gå till en enda advokatbyrå och tillägger: "Huruvida en eller flera advokatbyråer anlitas får bl a bero på mängden av uppdrag" (prop 1978/79:105 s 157). Dessa uttalanden kan tyda på en önskan att koncentrera förvaltaruppdragen mera än vad som följer av lagens krav på förvaltarens kvalifikationer. Uttalandena behöver emellertid inte uppfattas på detta sätt, och lagtexten ger inte stöd för en sådan tolkning. Flera skäl kan också anföras mot en mycket stark koncentration av uppdragen. Det är knappast önskvärt att specialiseringen drivs så långt att konkursförvaltning huvudsakligen kommer att skötas av personer som praktiskt taget uteslutande ägnar sig åt sådan verksamhet. Snarare synes det vara en fördel om de som anlitas för förvaltaruppdrag också har tillfälle att ägna sig åt annan affärsjuridik och ekonomisk förvaltning. I somliga konkurser kan det vara av stort värde att ha tillgång till en förvaltare med särskilda insikter i en viss bransch. En stark koncentration av uppdragen är vidare ägnad att försvåra nyrekrytering av förvaltare och kan skapa problem om de som normalt anlitas är på grund av jäv eller arbetsanhopning eller av annan anledning förhindrade att åta sig ett visst uppdrag.

Innan konkursdomaren utser förvaltare skall samråd äga rum med den kronofogdemyndighet som utsetts att vara tillsynsmyndighet för konkursförvaltningen (45 § konkurslagen). Inför de nya lagreglernas ikraftträdande hölls i Kalmar län överläggningar mellan konkursdomarna och tillsynsmyndigheten om vilka personer som i fortsättningen borde anlitas för förvaltaruppdrag. Efter dessa överläggningar upprättade tillsynsmyndigheten en lista över advokater, vilken tillställdes konkursdomarna med besked att ytterligare samråd inte behövdes innan någon av dessa advokater utsågs till konkursförvaltare. En sådan ordning har givetvis praktiska fördelar. Listan kan emellertid inte vara bindande för konkursdomaren i den meningen att han skulle vara förhindrad att utse någon annan till förvaltare. Konkursdomaren har att fatta sitt beslut på grundval av en prövning enligt reglerna i 44 § konkurslagen. Härvid bör han givetvis fästa stort avseende vid tillsynsmyndighetens synpunkter, men av lagtexten framgår att också exempelvis borgenärernas önskemål skall beaktas.

För att ett av konkursdomaren i vederbörlig ordning fattat beslut om utseende av förvaltare skall kunna upphävas efter besvär fordras att den som utsetts inte uppfyller kraven enligt 44 § konkurslagen. Enbart den omständigheten att konkursdomaren gått utanför en av tillsynsmyndigheten upprättad lista över lämpliga personer utgör inte tillräcklig grund för att upphäva beslutet.

B.S. har inte upptagits på tillsynsmyndighetens lista över lämpliga konkursförvaltare i Kalmar. Av utredningen framgår emellertid att B.S. har omfattande erfarenhet av konkursförvaltning och att han förfogar över den kontorsorganisation som behövs. Någon omständighet som ger anledning att likväl ifrågasätta B.S:s lämplighet för förvaltaruppdrag i allmänhet har inte förebragts i målet. Riksåklagaren har också vitsordat att B.S. i och för sig uppfyller de krav som enligt 44 § konkurslagen kan ställas på en förvaltare.

Emellertid har i HD som skäl för att B.S. ej bör förordnas till förvaltare i handelsbolagets konkurs anförts att en annan advokat vid samma byrå, G.E.,

före konkursen biträtt handelsbolaget som rådgivare och att man bör undvika att till förvaltare utse någon vars opartiskhet i förvaltningen kan befaras komma under diskussion, t ex på grund av hans anknytning till konkursgäldenärens tidigare rådgivare. I ett yttrande i målet har G.E. upplyst att han inte biträtt handelsbolaget på annat sätt än att bolaget konsulterat honom med anledning av sitt obestånd och därvid fått rådet att begära sig i konkurs. En konsultation av detta slag bör inte i och för sig föranleda att den konsulterade blir att betrakta som jävig vid val av konkursförvaltare (jfr prop 1978/79:105 s 159). Härav följer att det uppenbarligen inte kan komma i fråga att anse B.S. jävig eller i övrigt olämplig som konkursförvaltare på grund av den befattning G.E. före konkursen haft med handelsbolaget.

På grund av det anförda finner HD att HovR:n inte hade bort upphäva konkursdomarens beslut att förordna B.S. till förvaltare i konkursen. Visserligen har S.A. efter HovR:ns beslut varit förvaltare i konkursen under mer än ett år, vilket skulle kunna tala för att man inte nu bör ändra på detta förhållande. Emellertid har, enligt vad som har upplysts i målet, några egentliga förvaltningsåtgärder inte förekommit efter HovR:ns beslut trots den tid som förflutit. I detta läge föreligger inte något avgörande skäl mot att nu återinsätta B.S. som förvaltare.

Slut. Av B.S. anförda besvär avvisas.

Med upphävande av HovR:ns beslut fastställer HD konkursdomarens beslut att förordna B.S. till förvaltare i konkursen.

Sökord: Konkursförvaltare; Advokat; Jäv; Talerätt; Riksåklagaren

Litteratur:
